

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема: _____ Статистичний аналіз прибутку на мезорівні

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Освітня програма 6.076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Завідувач кафедри: _____ /Карінцева О.І./

Керівник роботи: _____ / Харченко М.О. /

Виконавець: _____ / Охріменко А.С. /
П.І.Б.

Група:

ПТБз-83-0С ___

шифр

Суми 2022

Анотація

Ключові слова: прибуток, рентабельність, ряди динаміки, ринкова економіка, реалізація продукції, собівартість продукції, виручка від реалізації продукції.

Предмет дослідження: фінансові процеси підприємств промисловості Кролевецького району і кінцеві виробничо-господарські результати їх діяльності.

Об'єкт дослідження: промислові підприємства Кролевецького району Сумської області.

Мета роботи: дослідити економічне становище підприємств промисловості Кролевецького району, виявити основні проблеми фінансової діяльності і дати рекомендації по управлінню прибутком.

Статистичні методи дослідження: ряди динаміки, факторний аналіз, аналіз коефіцієнтів.

Рекомендації щодо використання результатів роботи: результати роботи до застосування в районному відділі статистики, Районній державній адміністрації Кролевецького району.

Значущість роботи та висновки: впровадження методики сприятиме підвищенню якості аналітичної роботи та ефективності управлінської діяльності на мікрорівні.

Обсяг – 33 стор., 9 табл., 3 ілюстрацій, 52 джерела.

Зміст

	Стор
Вступ	4
1. Теоретичні аспекти статистичного дослідження.	
1.1 Існуючі підходи до статистичного дослідження	5
1.2 Показники статистичного дослідження.	10
2. Аналіз структури та динаміки прибутку підприємств регіону	16
2.1 Загальний стан промисловості в районі.	16
2.2 Статистичне вивчення динаміки прибутку	24
3. Факторне дослідження прибутку підприємств регіону	28
Висновки	32
Список використаної літератури	34

Вступ

Ефективне функціонування економіки можливе лише за умови дотримання його суб'єктами світових трендів розвитку [1,7,8,9,23,35,36,37,39], що пов'язані з подальшою глобалізацією та цифровізацією, діяльністю в руслі промислових революцій «Industry 3.0» та «Industry 4.0» [2,3,5,6,10,11,12,13,49,52]. Факт дотримання цих трендів можна прослідкувати за допомогою статистичних методів дослідження, наприклад статистичного аналізу прибутку.

Статистичний аналіз прибутку певного підприємства є важливим елементом для прийняття конкретних рішень, спрямованих на подальше забезпечення безбитковості та стабільності економічного стану. Як що ми досліджуємо прибуток компаній на рівні регіону, то це безумовно є передумовою для прийняття бізнес-рішень з метою формування стратегії розвитку відповідного регіону та окремою складовою загальнодержавної стратегії розвитку. Безумовно актуальність даних аспектів не викликає сумніву.

Прибуток компанії, як базова економічна дефініція, в літературних джерелах розглядають як фінансовий ефект від діяльності колективу за певний період[4,24,25,26,28,29,30,38,44]. А статистичне дослідження прибутку дозволяє оцінити обсяг, склад, джерела утворення та цільового його використання.

В даній кваліфікаційній роботі ми розглянемо такі аспекти, як: основні статистичні підходи до оцінки регіонального прибутку, динаміку прибутку підприємств промисловості в Кролевецькому районі та факторний аналіз регіонального прибутку.

І хоча загальний підхід до розуміння та розрахунків цих показників давно визначений, їх склад в умовах реалій економіки України дещо змінюється.

Тому розглянемо в роботі використання статистичного дослідження регіонального прибутку, щодо одержання абсолютних та відносних значень показників з метою їх аналізу та прогнозування.

1 Теоретичні аспекти до статистичного дослідження

1.1. Існуючі підходи статистичного дослідження

Першоджерелом всіх показників, що аналізуються є звітність підприємств про їх промислову діяльність*. Якщо аналіз і імітаційне прогнозування проводиться в масштабі області (в т. ч, Крим), то безпосереднім джерелом інформації повинні служити інтегровані (зведені) дані по області, що виконуються облстатуправліннями. Якщо ж аналіз і імітаційне прогнозування проводиться в масштабі всієї країни, то використовуються інтегровані дані по Україні в цілому, Держкомстатом України, що виконуються і його обчислювальним центром.

У існуючій звітності, інтегрованій по областях і Україні загалом, всі підприємства, що виробляють промислову продукцію, групуються по таких ознаках[10]:

1. За формами власності і відомчою підлеглистю (включаючи підприємства України, розташовані на території інших держав, і підприємства інших держав на території України); такою зведеною формою по країні є, зокрема, форми С-1 і Н-3М.
2. За галузевою приналежністю підприємств. Тут маються на увазі галузі, що плануються (або, інакше, господарські, змішані), що відображаються в формах С-0, Н-11, Н-3, Н 15 і інш.

На відміну від чистих, галузі, що плануються формуються в облстатуправліннях з підприємств, які в повному своєму складі включаються в ту галузь (і підгалузь), до якої відноситься найбільша частина продукції, що проводиться підприємством, незалежно від відомчої підлеглисті підприємства і від того, що в складі продукції

* Така звітність по числу суб'єктів більш широка, ніж число промислові підприємств, оскільки промисловою діяльністю (як другорядним видом діяльності) можуть займатися і непромислові підприємства (наприклад, сільськогосподарські колгоспи і радгоспи).

підприємства є продукція, що відноситься до інших галузей. Таким чином, галузь, що планується має в собі елементи інших галузей (тому її часто називають змішаною). Сумарна кількість підприємств, що входять до складу змішаних галузей, дорівнює реально існуючому числу підприємств в промисловості загалом.

Чиста галузь - це сукупність виробництва однорідних (по галузевій приналежності) продуктів. Оскільки багато які підприємства виробляють продукцію декількох галузей, то чиста галузь складається як з цілих підприємств, так і з їх частин (так, якщо, наприклад, підприємство, в якому найбільша частка продукції відноситься до харчової промисловості, має ще механічний цех і електростанцію, то за існуючими в статистиці правилами формування чистих галузей, продукція цього підприємства буде розподілена між трьома галузями: харчовою, металообробною і енергетичною. Таким чином, чиста галузь це чисто збірна економічна сукупність, однорідна по галузевій ознаці, але що включає "шматочки" реально існуючих підприємств. Число підприємств, що включаються статистикою в чисту галузь, звичайно не ставиться, так як це буде не число підприємств, а число "шматочків" підприємств, і сума цих "шматочків" по всіх чистих галузях була б в декілька разів більше реально існуючого числа підприємств. За змістом регулярної статзвітності підприємств чисті галузі можна сформувати тільки по обсягу валової продукції, об'єму капітальних вкладень і введенню основних фондів. Крім того, Державним комітетом статистики по чистих галузях складається міжгалузевий баланс (МГБ) виробництва і розподілу продукції, включаючи всі галузі і сфери народного господарства. Однак складання МГБ запізнюється майже на рік в порівнянні з іншою зведеною звітністю[13].

У формі С-0 по Україні рахується 16 галузей і 149 підгалузей; крім того, виділяються дві узагальнені групи: добувна і обробляюча промисловість, потрібно враховувати, що в більшості форм звітності

застосовується перелік галузей і підгалузей, вказаних в формі С-0, але в звітності щодо капітальних вкладень він істотно відрізняється і по складу підприємств, що включаються в ці галузі.

3. По територіальній ознаці все промислове виробництво, розташоване на території України, показується загалом по країні, областям і місту Києву.
4. По економіко-статистичних ознаках. У статистичній звітності всі підприємства, що виробляють промислову продукцію, групуються в п'ять кіл:
 - вся промисловість країни без промисловості агрогосподарств (основні і підсобні промислові виробництва);
 - промисловість підприємств(основні);
 - промислове виробництво, що знаходиться на балансі непромислових підприємств, організацій (підсобне);
 - промислове виробництво агрогосподарств;
 - вся промисловість країни (в сумі по всіх чотирьох вищеназваних економіко-статистичних ознаках).

Ці чотири ознаки взаємо проникаючі, тому число можливих комбінацій угруповань підприємств по цих ознаках дуже велике. Однак зведена статзвітність дається тільки по частині цих комбінацій - наприклад, зведена звітність про наявність, склад і рух промислово-виробничих основних фондів, тобто ПВОФ, дається за формою № 11, де враховуються тільки промисловість основних підприємства. Коло (число і склад) підприємств, що входять в кожну комбінацію, що враховується в зведеній статформі, може бути самим різним, і показники розвитку промисловості по цих колах також самі різні.

Склад підприємств будь-якого кола, що досліджується з року в рік міняється. Це зумовлене або організаційними причинами (злиття або роз'єднання підприємств, перехід їх в інше коло або надходження з інших кіл внаслідок зміни приналежності), або "фізичними" (введенням

нових підприємств, розширенням діючих, ліквідацією застарілих). Крім того, фінансовими і статистичними органами іноді вносяться зміни в порядок обчислення (обліку) показників, що так само, як і склад підприємств кола, що досліджується, впливає помітний чином на абсолютну величину і динаміку показників.

Відповідно до вищевикладеного, в статистиці прийняте поняття методології обліку, яке (згідно із застосуванням цього терміну в формах С-0 і С-1) враховує зміни в складі досліджуваного кола по організаційних причинах і зміни в порядку обчислення показників- В цьому значенні і необхідно застосовувати термін "методологія обліку"[23].

Важливими є поняття "структурні зрушення", "зміна структури", які в існуючій економічній літературі і методиках недостатньо чіткі, що недопустимо. Тому необхідно розрізнявати наступні структурні зрушення.

Структурні зрушення організаційного характеру, які виникають в результаті надходження або вибуття підприємств при передачі їх з балансу на баланс, об'єднання або роз'єднання підприємств в складі кола, що досліджується в порівнянні з попереднім терміном, входять в поняття методології обліку і виявляються по звітності за два суміжних роки.

Терміни "зміна структури виробництва", "структура виробництва" будемо застосовувати для оцінки зміни частки вартісного вираження обсягу виробництва (у вигляді валової, товарної, чистої умовно чистої продукції) кожної складової частини кола, що досліджується в загальному об'єму виробництва по цьому колу"; окремим випадком терміну "структура виробництва" будемо вважати термін "структура продукції", що виробляється, яким будемо називати зміни асортименту продукції у вартісному, натуральному або умовно натуральному вираженні (наприклад, в тоннах умовного палива або в калоріях).

Термін "зміни структури розподілу виробничих ресурсів" (основних фондів, чисельності персоналу, оборотних коштів) будемо застосовувати для оцінки зміни частки даного вигляду виробничих ресурсів по якійсь частині кола, що досліджується в загальному об'ємі цього ресурсу по всьому колу.

Термін "зміна структури складу виробничого ресурсу" даного вигляду, застосовується нами, коли мова йде про поелементний склад цього ресурсу (наприклад, частка активної і пасивної частини у вартості основних фондів або частка робітників) загалом по колу, що вивчається.

Всі ці кола, що відображаються в зведеній статистичній звітності, являють собою економічні сукупності більшого або меншого числа тих або інших підприємств. Ці сукупності можуть при аналізі розглядатися двояко: або як неподільна економічна одиниця ("одним рядком"), або як економічна сукупність, тобто як сума складаючих її частин ("сума рядків"). При аналізі необхідно чітко визначати, який аспект мається на увазі, оскільки деякі методи аналізу динаміки показників для економічної одиниці і економічної сукупності різні[7].

Всі ці структурні зміни повинні враховуватися при аналізі показників кола, що розглядається як економічна сукупність складаючих його частин.

У тому випадку, якщо дане коло підприємств розглядається одним рядком, то їх показники беруться для дослідження загалом по цьому колу (наприклад, обсяг товарної продукції або інший об'ємний показник по цьому колу не розглядаються як такий, що складається з показників окремих підприємств, що входять в це коло). Ясно, що при такому дослідженні поняття структури виробництва, структури розміщення виробничих ресурсів відпадають,

1.2 Показники статистичного дослідження

З позицій методики аналізу всі економічні показники, що містяться в статзвітності, можна розподілити на три категорії:

1. об'ємні (кількісні) показники, що складаються, в свою чергу, з трьох груп:
 - показників, що характеризують результати діяльності компанії за період: сюди відносяться всі види вартісної, натуральної і умовної оцінки обсягу продукції за період;
 - показників, що характеризують об'єми поточних витрат (ресурсів, що використовуються), що формують собівартість продукції;
 - показників, що характеризують об'єми застосованих ресурсів всіх видів в їх наявності на початок, кінець періоду і в середньому за період (середньорічні об'єми основних фондів, середньорічна чисельність персоналу, середньорічні потужності), а також об'єми затрачених капітальних вкладень;
2. якісні показники, які повністю визначаються вищеназваними об'ємними показниками і дають оцінку ефективності (віддача) затрачених або застосованих ресурсів: ці показники являють собою приватне від розподілу річних результатів виробництва на поточні витрати або на середньорічний об'єм даного вигляду застосованого ресурсу; може застосовуватися і зворотній показник витрат ресурсів на одиницю продукції (такий, наприклад, як витрати на грошову одиницю продукції),
3. структурні показники, що характеризують вищеназвані види структур і вплив структурних змін на показники розвитку економічної сукупності; ці показники також можна віднести до якісних показників, хоч вони і не характеризують прямо ефективність виробництва.

Показники в статформах (як об'ємні, так і якісні, як вартісні, так і виражені в фізичних одиницях) можуть бути дані або в порівнянному, або в фактичному їх значенні, або в тому і іншому вигляді.

Для співставлення вартісних показників в динаміці їх виражають в єдиній методології і в одних незмінних цінах; для співставлення чисельності персоналу в динаміці чисельність виражають в єдиній методології. З цією метою в звітності підприємств і в зведеної статзвітності дані по валовій продукції, вартості основних виробничих фондів і чисельності персоналу приводяться за звітний рік в його методології, а за попередній рік в методології звітного року. Причому товарна (валова) продукція в звіті за даний рік дається в двох цінах: в тих, що діяли в звітному році і в незмінних, а за попередній рік дається в цьому ж звіті в тих же незмінних цінах і в цінах, що діяли в попередньому році. Витрати на виробництво і матеріальні витрати в звіті за дані роки.

Така система зведених звітних даних дозволяє знаходити порівняння і фактичних, і порівнянних показників. Порівнянні показники по ряду років, виражені в одних і тих же цінах і методології, називають динамічними рядами, оскільки відношення показника за будь-який рік в такому ряду до показника за попередній. Вважається, що такий динамічний ряд об'ємних показників (товарна, валова, чиста, умовно чиста продукції, середньорічна вартість ПВОФ, середньорічна чисельність промислово-виробничого персоналу (ПВП) і робітників, матеріальні витрати, амортизаційні відрахування, собівартість продукції, прибуток, об'єм капітальних вкладень виробничого призначення) характеризує динаміку фізичного об'єму даного показника.

Донедавна при аналізі звітних даних і плануванні (прогнозуванні) економічного розвитку основна увага приділялася складанню і аналізу саме таких динамічних рядів різних показників, приведених в

порівнянний вигляд. Однак абсолютні значення цих порівнянних показників є чисто умовними.

Ці значення мали б місце насправді, якби умови їх формування (ціна, методологія обліку і у всіх роках періоду, що досліджується були б однаковими, тобто такими, як в році, в методології якого обчислений динамічний ряд). По мірі віддалення від цього року абсолютна величина порівнянних показників все в більшій мірі відхиляється від фактичних даних за ті ж роки. Ці відхилення особливо швидко (зараз іноді за тиждень) наростають нині в умовах "лібералізації" цін і ослаблення централізованого керівництва економікою. Динаміка цін стала вирішальним чинником виробництва. Тому достовірні, реальні результати виробництва зараз більш, ніж коли, відбиваються фактичними показниками, бо саме фактичні об'єми ресурсів, фактичні обсяги виробництва в кінцевому результаті використовуються суспільством для виробничого та невиробничого споживання.

Внаслідок цього необхідно при економічному аналізі одночасно дослідити динаміку фактичних і порівнянних показників як об'ємних, так і якісних. При аналізі фактичних показників за кожен пару суміжних років (періодів) обчислюється індекс (темп) зростання цього показника, але цей індекс буде характеризувати зростання під впливом всіх чинників (зростання цін, зміни методології, "фізичного" зростання, зміни структури виробництва і структури розподілу виробничих ресурсів), в той час як індекс зростання порівнянних показників, як вже згадувалося, характеризує лише "фізичне" зростання, оскільки вплив інших (згаданих вище в дужках) чинників усувається в процесі розрахунку величини порівнянного показника[15].

Потрібно підкреслити, що обов'язковою умовою правильності аналізу динаміки фактичних і порівнянних чинників є вибірка (розрахунок) їх по суворо однойменному колу підприємств за всі роки періоду, що аналізується. Це вимагає особливої уваги до того, яке коло

підприємств охоплює кожна статформа, що розглядається за кожний рік, оскільки (як вказувалося вище) ці кола можуть бути самими різними. Якщо розглядається статформа, що містить показники за два роки або більше число років, потрібно вийти з того, що укладачі цієї форми (звичайно це органи статистики) додержали вказану умову в рамках даної форми. Але якщо період, що досліджується займає більше число років і доводиться розглядати декілька таких форм, обов'язково потрібно пересвідчитися, що у всіх цих формах відбиваються показники одного і того ж кола підприємств (по чотирьох ознаках, викладених на початку цього розділу). Певне ускладнення при цьому створюється тим, що в нині існуючій системі статистики відсутній зведена статформа, де приводяться всі основні показники в їх взаємозв'язку по повному колу підприємств, що мають промислове виробництво.

Наприклад, основна зведена статформа С-0 (С-1) містить дані про величину і динаміку (за два суміжних роки) обсягу товарної продукції, чисельності ПВП, вартості ПВОФ, але не містить даних про витрати на виробництво (собівартості) і їх що складають, прибутку, складі ПВП і ПВОФ, капвкладеннях, ввезенню і вивозу продукції, об'ємі реалізації і т. д. Ці відсутні дані є в інших зведених статформах, але вже по інших колах підприємств, звичайно не співпадаючих ні з одним довкола форми С-0 (С-1).

Тому перед дослідником стоїть задача привести дані інших статформ кола форми С-0 (С-1), взятої по повному колу підприємств з урахуванням колгоспної промисловості. Це відноситься як до фактичних, так і порівнянним значенням показників.

Якщо протягом періоду років, що розглядається проводилася разова переоцінка виробничих фондів або разовий перегляд всіх цін на продукцію, і ці обставини не відображені в формі С-0 (С-1), то повинні бути залучені спеціальні документи Держкомстата або Мінфіну про порядок обліку цього перегляду в показниках[24].

Індекси (темпи) зростання можуть розраховуватися і для об'ємних, і для якісних показників, причому індекс зростання якісного показника рівний приватному від розподілу індексів відповідних об'ємних показників.

Аналіз показників економічної сукупності як суми її частин складається з декількох етапів:

- а) аналізу по кожній частині сукупності окремо;
- б) аналізу по сукупності як єдиному цілому (одним рядком);
- в) аналізу по сукупності як результату взаємодії, вхідних в неї частин, тобто аналізу впливу структурних змін в сукупності і впливу кожної частини сукупності на показники сукупності загалом;
- г) узгодження результатів аналізу по етапу "б" з аналізом по етапу "в".

Предметом аналізу є об'ємні і якісні показники. Об'ємні показники, які виражають результат виробництва (обсяги продукції і прибутку), характеризують ефект виробництва (абсолютну величину цього ефекту). Однак очевидно, що самі по собі ці об'єми не дозволяють судити про те, яка була ефективність виробництва, яка визначається співвідношенням між результатом (ефектом) виробництва і величиною ресурсів, що використовуються, що повністю витрачаються (це всі види витрат на виробництво) і застосованих, які не витрачаються (точніше, витрачаються лише частково і відновлюють свою вартість). Це основні і оборотні фонди і промислово-виробничий персонал.

До цього часу в економіці промисловості, статистиці промисловості не вироблено загальновизнаного методу оцінки ефективності промислового виробництва по сукупному об'єму застосованих і ресурсів, що витрачаються. Застосовуються приватні показники ефективності, в яких результат виробництва ділиться окремо на об'єм кожного вигляду (ресурсу) або навпаки. У результаті виходять різні оцінки ефективності[14].

Однак до цього часу і на підприємствах, і в статистичних органах, і в Міністерстві економіки ефективність виробництва оцінюється, як і раніше, по приватних показниках. Тому справжня методика аналізу також орієнтована на ці показники.

2. Аналіз структури та динаміки прибутку підприємств регіону

2.1. Загальний стан промисловості в районі

Якщо проаналізувати роботу підприємств Кролевецького району за останні 5 років, то треба відмітити, частково нарощує обсяги виробництва ТОВ „Кролевецький завод силікатної цегли”. Стабільно працюють на протязі двох останніх років ДП ДАК „Хліб України Кролевецький комбінат хлібопродуктів”, ТОВ „Якста, ПП „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво”, ТОВ „Пеллі-Кролевець”.

Турбує робота таких підприємств як ВОДВТП „Добробут” „Кролевецький завод продтоварів”, ПАТ „Кролевецький маслозавод”, Алтинівській завод залізобетонних виробів, СП „Плодоовочевий консервний завод” райспоживспілки, ПАТ „Восход” „Кролевецькі меблі”, Кролевецький міжгосподарський комбикормовий завод, які зменшили обсяги виробництва продукції, скоротили чисельність працюючих, працюють не повний робочий тиждень в наслідок чого переведені з кола промислових підприємств в коло малих.

Виробництво товарів народного споживання у 2020 році збільшилось на 2,5% в зіставленні з минулим роком, у тому числі продовольчих – на 58,6%.

Збільшено виробництво сирів жирних на 109,5%, хліба та хлібобулочних виробів – на 5,1%, кондитерських виробів – на 12,3%.

Постійно проводиться робота по освоєнню нових видів продукції. За два останні роки освоєно виробництво 52 видів товарів народного споживання.

Так, ПАТ „Кролевецький хлібозавод” освоїло виробництво 19 видів продукції, СП „Мутинський хлібозавод” райспоживспілки – 12 видів, ТОВ „Якста”, ПП „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво”- по 2 вида кожний та інші.

З метою збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту та ринку збуту підприємства приймають участь в ярмарках, що проходять в районі, області та м.Києві.

ДП ДАК „Хліб України Кролевецький комбінат хлібопродуктів”, ПАТ „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво” приймали участь в національній виставці „Україна”.

ПП „Кролевецька фабрика „Художнє ткацтво” свої вироби представляє у всіх центральних універмагаг обласних центрів України, магазинах „Сувеніри”. В приміщенні Кролевецького земляцтва, що в Києві, працює постійна діюча виставка виробів. В місті Кролевець відкрито фірмовий магазин „Рушничок”.

Продукція ТОВ „Якста” користується попитом не тільки на українському ринку, а і на ринках зарубіжжя.

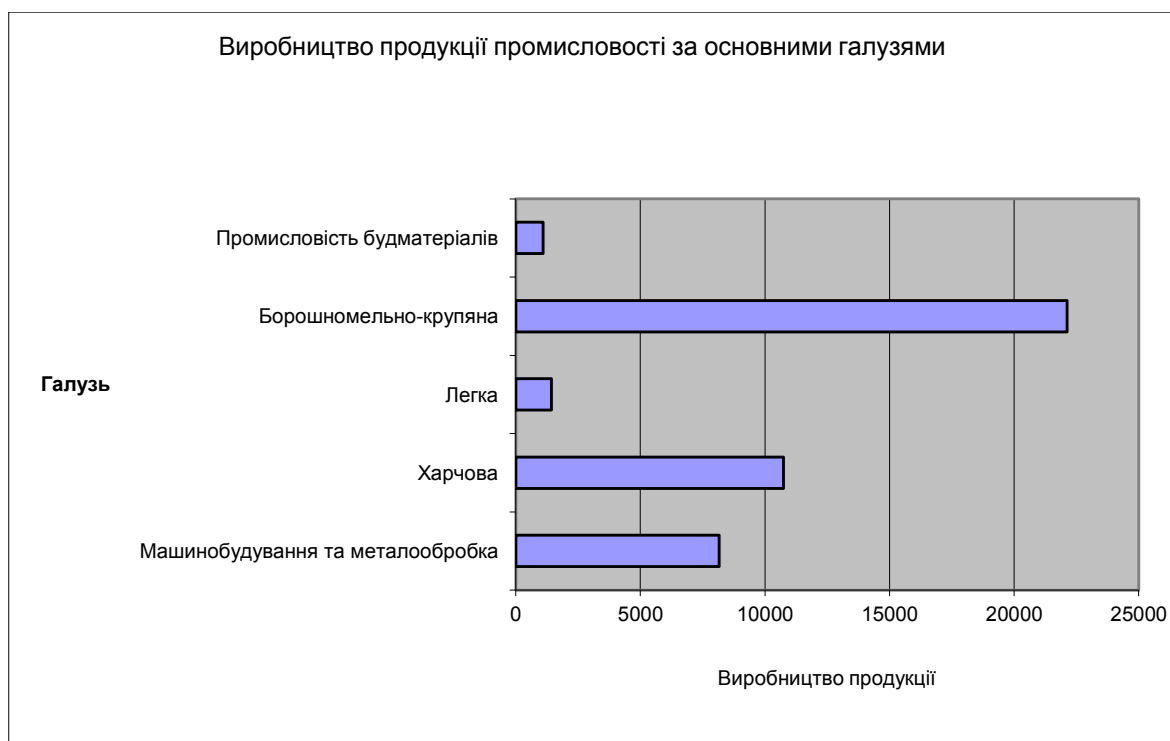
Вже 3 роки в районі проводиться „Кролевецький Хрестовоздвиженський ярмарок”, де промислові підприємства приймають активну участь.

З метою проведення постійного контролю за якістю продукції в області розроблена Програма впровадження на підприємствах систем управління якістю відповідно до стандартів ISO серії 9000 та підвищення конкурентоспроможності продукції, якою охоплені всі промислові підприємства району.

За результатами звітності за 2020 рік промисловими підприємствами Кролевецького району вироблено продукції в діючих оптових цінах (без ПДВ, акцизного збору) на суму 43549,2 тис. грн. (Див. Рисунок №2.1.) У грудні місяці спостерігається зниження виробництва по всіх трьох основних показниках. Так, зниження виробництва до попереднього місяця становить 5,4%, до відповідного періоду минулого року - 20,3%, і до відповідного періоду 2019 року - 27,5%.

Частка підприємств, які у грудні місяці 2020 р. мають приріст виробництва до попереднього місяця, становить 40%, знизили виробництво 45%, решта - не працювали.

Рисунок 2.1.

Динаміка виробництва по основних галузях промисловості характеризується такими даними:

Таблиця 2.1.

Динаміка виробництва по основних галузях промисловості

	Темпи росту (зниження)			Темп росту (зниження) січня-грудня 2019р. до січня-грудня 2018р.
	грудня 2020р. до листопада 2020р.	грудня 2020р. до грудня 2019р.	до відповідного періоду минулого року	
Вся промисловість	94,2	79,2	72,5	83,5
Машинобудування та металообробка	43,4	0,3	82,2	69,8
Харчова	127,2	152,5	118,2	103,4
Легка	89,2	216,8	116,2	115,5

Борошномельно-круп'яна	98,2	59,1	60,4	83,8
------------------------	------	------	------	------

У грудні 2020 року спостерігається збільшення виробництва до відповідного місяця на підприємствах харчової промисловості. Разом з цим, приріст виробництва за відповідний період досягнуто не лише в зазначеній галузі, а і в легкій промисловості (116,2%).

Розглянувши роботу промислових підприємств району за грудень місяць 2020 року, слід відзначити, що вісім із них мають приріст виробництва до попереднього місяця, десять - підвищили обсяги виробництва 2019 року. (Див. Табл. №2.2.)

За січень-листопад 2020 року промисловими підприємствами району реалізовано продукції на суму 54987,9 тисяч гривень. (Див. Табл. № 2.3.)

Таблиця 2.3.

**Випуск продукції промисловими підприємствами
Кролевецького району за 2020 рік**

Промислові підприємства	Обсяг продукції у діючих цінах	Темп росту, %		
		грудень 2020р. до листопада 2020р.	Грудень 2020р. до грудня 2019р.	до відповідного періоду минулого року
ПАТ "Кролевецький арматурний завод"	5074,9	0,9	10,4	75,4
ПАТ "Льонозавод"	-	-	-	-
ПАТ "Кролевецький хлібозавод"	3943,2	104,5	114,4	128,2
Завод продтоварів	45,1	84,0	168,0	73,7
КП "Ремдільниця" Кролевецької міської ради	449,8	101,5	60,2	49,3
Фабрика "Художнє ткацтво"	928,8	70,0	90,9	118,0
УВП сліпих	116,9	25,3	23,2	71,0

ПАТ "Завод силікатної цегли"	1082,3	-	-	105,6
ДП "Комбінат хлібопродуктів"	22128,4	98,2	59,1	60,4
ПАТ "Кролевецький маслозавод"	3976,4	178,6	339,9	114,4
Алтинівський ЗБВ	14,0	-	-	121,9
СП "Мутинський хлібозавод"	1440,0	95,9	68,3	81,9
СП "Консервний завод"	138,3	126,7	207,8	163,6
СП "Якста"	852,6	78,5	182,8	271,1
Промбудторгмаш	1200,0	100,0	117,7	106,9
ТОВ "Армасервіс"	723,3	200,9	38,0	85,8
ТОВ "Промінструмент"	668,5	85,2	107,8	84,4
ТОВ "Енергомаш"	270,0	100,0	123,4	186,2
ДП "Кролевецькі меблі"	258,5	95,5	106,3	197,1
ТОВ "Пеллі-Кролевець"	238,2	101,1	-	-
Всього по району	43549,2	94,2	79,2	72,5

Таблиця 2.4.

Реалізація промислового виробництва на підприємствах
Кролевецького району за січень-листопад 2020 року

Назва підприємства	Обсяг виробництва у діючих цінах	Обсяг реалізованої продукції
1	2	3
ПАТ "Льонозавод"	-	80,6
ПАТ "Кролевецький хлібозавод"	3553,0	3555,2
Завод продтоварів	43,0	41,4
ПАТ "Кролевецький реммехзавод"	423,9	441,4
Фабрика "Художнє ткацтво"	858,8	765,0
УВП сліпих	112,6	134,1

ПАТ "Завод силікатної цегли"	1082,3	1096,1
ДП "Комбінат хлібопродуктів"	21767,0	30466,5
ПАТ "Кролевецький маслозавод"	3845,9	3914,0
Алтинівський ЗБВ	14,0	9,7
СП "Мутинський хлібозавод"	1334,2	1334,2
СП "Консервний завод"	123,0	85,9
СП "Якста"	772,9	785,3
Промбудторгмаш	1100,0	1055,0
ТОВ "Армасервіс"	699,6	1392,3
ТОВ "Промінструмент"	624,2	576,0
ТОВ "Енергомаш"	233,0	237,0
ДП "Кролевецькі меблі"	232,9	242,4
ТОВ "Пеллі-Кролевець"	155,4	157,7
Всього по району	42050,4	54987,9

Базовим джерелом фінансових ресурсів суб'єктів бізнесу залишається прибуток. У 2020 році, як і в 2019 році спостерігається тенденція покращення фінансового становища.

Фінансовий результат регіональної діяльності за січень-грудень 2020 року становить 1270,0 тис. прибутку, що на 170,0 тис. гривень більше відносно відповідного періоду минулого року.

Найбільшу суму прибутку - 521,5 тисяч гривень отримав Кролевецький комбінат хлібопродуктів.

Збитково працювали за рік 29% (в 2019 році - 61%) підприємств та організацій району.

Значні збитки отримали такі підприємства, як "Промбудторгмаш" - 111,0 тисяч гривень, "Пеллі-Кролевець" - 157,6 тисяч гривень, "Арматурний завод" - 77,0 тисяч гривень.

Кризові явища в економіці негативно впливають на економічний стан багатьох регіональних компаній. Збиткові підприємства становлять меншу частину від обстежуваних - 29% .

Дослідивши дані таблиці 2.5. можна зробити певні висновки, що в галузі машинобудування та металообробки прибуток від реалізації на 99% зосереджений на підприємствах колективної форми власності, а в борошномельній галузі прибуток на 100% - в державній формі власності, так само, як і промисловості будматеріалів. Тобто, можна зробити висновок, що 53% прибутку припадає на підприємства з колективної форми власності, а 47% - на державні. Як можна побачити з таблиці 2.8. легка галузь не дає прибутку і знаходиться в збитковому становищі. 7% збитку припадає на державну форму власності, а 93% - підприємства з колективної форми власності.

Таблиця 2.5.

Прибуток в промисловості Кролевецького району
за формами власності в 2020 році

(тис. грн.)

Промисловість	Всього	у т.ч. за формами власності		
		ПриПАТн а	Колективна	державна
Машинобудування та металообробка	479,2	-	477,8	1,4
Харчова	270,0	-	270,0	0,0
Легка	-84,8	-	-79,0	-5,8
Борошномельна-круп'яна	521,5	-	0,0	521,5
Промисловість будматеріалів	84,1	-	0,0	84,1

За даними таблиці №2.5 можна зробити певні висновки: галузевий розподіл промислових підприємств Кролевецького району різноманітний. Так галузь машинобудування та металообробки займає 40% від загальної кількості регіональних підприємств галузі, що

позначається на прибутку від реалізації, аналогічний показник і в харчовій промисловості, але прибуток менший (менше підприємств харчової галузі). Легка промисловість займає лише 20% до загальної кількості підприємств, що негативно вплинуло на прибуток, а точніше легка галузь знаходиться в збитковому становищі. Зворотня ситуація в борошномельно-круп'яній промисловості та будматеріалах - відповідно 20% і 40% державна форма власності, але як в першій галузі прибуток значний (521,2 тис. грн.), то в іншій - 84,1 тис. грн.

Таблиця 2.6.

Галузевий розподіл промислових підприємств
Кролевецького району за формами власності в 2020 році

(у % до загальної кількості підприємств кожної галузі)

Промисловість	Приватна власність	Колективна власність	з неї АТ	Державна власність
Вся промисловість у т.ч.	-	100	100	100
Машинобудування та металообробка	-	40	40	20
Харчова	-	40	40	0
Легка	-	20	20	20
Борошномельна-круп'яна	-	0	0	20
Промисловість будматеріалів	-	0	0	40

2.2 Статистичне вивчення динаміки прибутку

Аналіз прибутку регіональних підприємств всіх форм власності є складовою частиною аналізу діяльності таких компаній і одним з найбільш дійових інструментів обліку і контролю рівня використання різних ресурсів[21].

Результати такої оцінки зазвичай використовуються при плануванні виробництва та оцінюванні ефективності функціонування. Проведення аналізу - одна з ключових задач управління в економічній сфері.

Зміст аналізу прибутку регіональних підприємств складається в об'єктивній оцінці певного вже досягнутого рівня організації виробництва і виявленні резервів з метою подальшого поліпшення якісних і кількісних показників. Такий аналіз спрямований на те, щоб виявити та оцінити певні зміни в матеріально-технічній базі компаній і показниках його ефективності, з метою забезпечення економічного обґрунтування бізнес-рішень, через які реалізуються функції управління.

Прибуток у літературних джерелах зазвичай представляється ключовим комплексним показником оцінки діяльності компанії, що відображає всі сторони її роботи (наприклад, об'єм, асортимент, якість, собівартість).

Аспект формування і застосування прибутку, пов'язаний з виявленням кінцевого фінансового результату поточної діяльності виробничого підприємства (на рахунку прибутків і збитків). Зокрема, кінцевий фінансовий результат складається з прибутку (збитку) від реалізованої продукції, робіт, послуг, товарів і прибутків за вирахуванням витрат, отриманих по різних операціях господарської діяльності (реалізації майна, отриманої орендної плати, збитків від стихійного лиха і інш.). Саме кінцевий фінансовий результат враховується протягом року наростаючим підсумком. Використання прибутку відбивається окремо від отриманого прибутку на однойменному рахунку[29].

Отриманий прибуток використовується на оплату податку на прибуток. По закінченні року сума використаного прибутку списується в погашення отриманого річного прибутку. Невикористаний прибуток

переноситься на спеціальний рахунок для обліку її рушення в наступному році.

Для аналізу регіонального прибутку від реалізованої товарної продукції промисловими підприємствами Кролевецького району складемо таблицю:

Таблиця 2.7.

Динаміка прибутку підприємств регіональної промисловості
Кролевецького району

Роки	Прибуток від реалізації	Абсолютний приріст		Темп росту		Темп приросту		Абс. значення 1%приросту, тис. грн.
		ланц	базис	ланц	Базис	ланц	Базис	
2016	829,2	-	-	-	-	-	-	-
2017	875,9	46,7	46,7	105,6	105,6	5,6	5,6	8,829
2018	995,8	119,9	166,6	113,7	120,1	13,7	20,1	8,759
2019	1100,0	104,2	270,8	110,5	132,7	10,5	32,7	11,000
2020	1270,0	170,0	440,8	115,5	153,2	15,5	53,2	12,700

Пояснення:

Ланцюгові абсолютні прирости свідчать, на скільки тис. грн. щорічно зростає регіональний прибуток від реалізації в промисловості Кролевецького району.

Кінцевий базисний абсолютний приріст свідчить про те, що в 2020р. порівняно з 2016р. прибуток від реалізації промисловості Кролевецького району зріс на 440,8 тис. грн.

Обчислимо середньорічний абсолютний приріст, для цього скористаємось формулою середньої арифметичної простої:

$$\bar{\Delta} = \frac{\sum \Delta_i}{n} = \frac{46,7 + 119,9 + 104,2 + 170,0}{4} = 110,2 \text{ тис. грн.}$$

Тобто, щорічно **в середньому регіональний** прибуток від реалізації в промисловості Кролевецького району збільшився на 110,2 тис. грн.

Ланцюгові темпи приросту показують **на скільки %** щорічно збільшувався прибуток від реалізації, а кінцевий базисний темп приросту (53,2) свідчить про те, що **за весь період** саме на стільки % зріс прибуток від реалізації.

Отримане абсолютне значення приросту(1%) показує нам, що збільшення регіонального прибутку від реалізації на 1% забезпечувало в вартісному виразі зростання прибутку на 12,700 тис. грн.

Обчислимо такі узагальнюючі характеристики, як середній рівень рядів динаміки та середній коефіцієнт росту.

Як бачимо, наведений вище ряд динаміки є моментним, тому середній рівень слід обчислити за формулою середньої хронологічної:

$$\bar{y} = \frac{y_1 + y_2 + y_3 + \dots + y_n}{n - 1}$$

де n - число рівнів ряду

$$\bar{y} = \frac{\frac{829,2}{2} + 875,9 + 995,8 + 1100,0 + \frac{1270,0}{2}}{5 - 1} = 1005,3$$

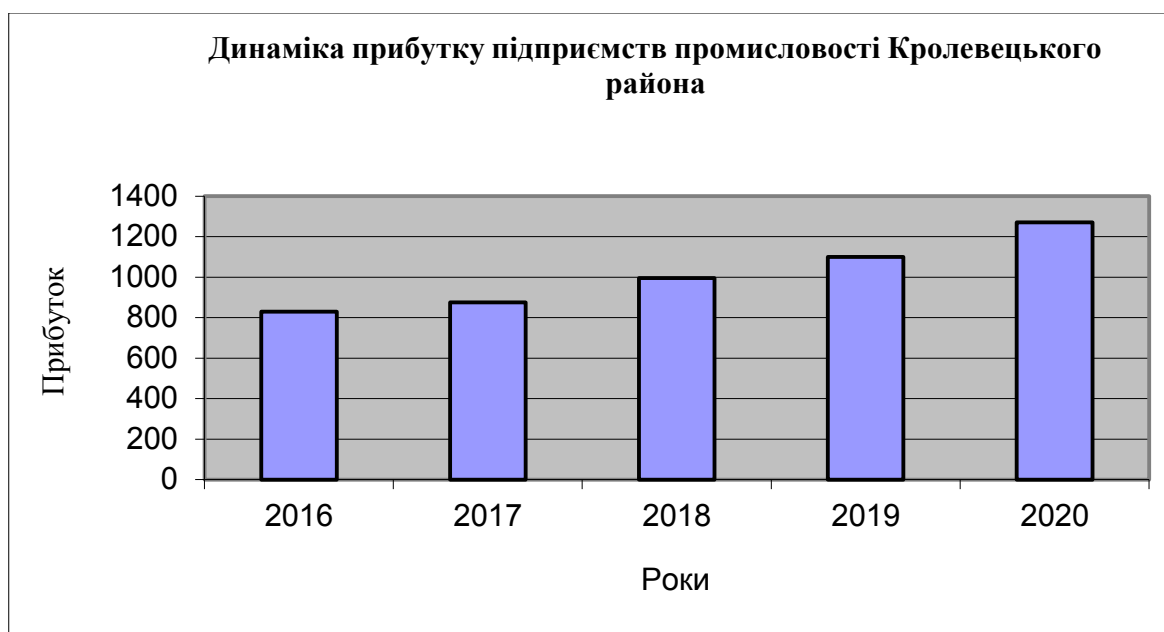
Тобто за вказаний період **середньорічний** прибуток від реалізації становив 100563 тис. грн.

Визначимо середньорічний коефіцієнт росту:

$$\bar{K} = \sqrt[n]{K_1 \times K_2 \times \dots \times K_n}$$
$$\bar{K} = \sqrt[4]{1,056 \times 1,137 \times 1,105 \times 1,155} = 1,11$$

або $\bar{T}_p = 114\%$ $\bar{T}_p = 111\%$ Звідси $T_{\text{прир}} = 11\%$, тобто, щорічно прибуток від реалізації в промисловості Кролевецького району зростав **в середньому** на 11%.

реалізації в промисловості Кролевецького району зростав **в середньому** на 11%.

Графік 2.1.

3. Факторне дослідження прибутку підприємств регіону

Розглянемо на прикладі методу факторного аналізу виконання завдання регіонального прибутку від реалізації продукції в Кролевецькому районі (табл.3.1.)

Таблиця 3.1.

Показник	тис. грн.		
	За планом	За планом у перерахунку на фактичний обсяг і асортимент продукції	За звітом
Виручка від реалізації продукції	9200,0	9560,0	9740,0
Повна собівартість продукції	8100,0	8310,0	8470,0
Прибуток	1100,0	1250,0	1270,0

1. Оцінку впливу зміни цін продукції на величину регіонального прибутку можна здійснити за такою формулою:

$$(\sum p_1 q_1 - \sum z_1 q_1) - (\sum p_n q_1 - \sum z_1 q_1) = \sum p_1 q_1 - \sum p_n q_1$$

У Кролевецькому районі ця сума складає $9740,0 - 9560,0 = +180,0$ тис. грн. Така ситуація свідчить, що за рахунок підвищення цін порівняно з прийнятими в плані, одержано додатковий прибуток в сумі 180,0 тис. грн.

2. Оцінку впливу зміни собівартості слід розраховувати за такою формулою:

$$(\sum p_n q_1 - \sum z_1 q_1) - (\sum p_n q_1 - \sum z_n q_1) = \sum z_n q_1 - \sum z_1 q_1$$

У Кролевецькому районі за рахунок невиконання завдання зі зниження собівартості продукції недоотримано 160,0 тис. грн. ($8310,0 - 8470,0$) прибутку.

3. Щоб визначити вплив обсягу продукції регіону на зміну розміру регіонального прибутку, необхідно обрахувати індекс фізичного обсягу регіональної продукції. Зміна розміру прибутку зазвичай в таких розрахунках прямо пропорційна зміні обсягу регіональної продукції. В Кролевецькому районі:

$$I_q = \frac{\sum q_1 p_n}{\sum q_n p_n} = \frac{9560,0}{9200,0} = 1,039,$$

тобто фізичний обсяг продукції зріс на 3,9% внаслідок чого прибуток за рахунок саме цього фактору збільшився на 3,9% і становить 42,9 тис. грн.:

$$(\sum p_n q_n - \sum z_n q_n) \times (I_q - 1),$$

$$\text{або } (1100,0 \times 0.039).$$

4. Виходячи з того факту, що асортимент виробленої регіональної продукції не завжди співпадає з запланованим, то як наслідок змінюється й сума прибутку. Оцінка впливу цього фактору визначають у такий спосіб:

$$\begin{aligned} (\sum p_n q_1 - \sum z_n q_1) - \Pi_n \times I_q &= (9560,0 - 8310,0) - 1100,0 \times 1,039 = \\ 1250,0 - 1143,0 &= 107,0 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

За рахунок зміни в асортименті продукції одержано 107,0 тис. грн. приросту прибутку.

Загалом зміна обсягу прибутку за рахунок зазначених факторів становить: $(180,0 + (-160,0) + 43,0 + 107,0) = 170,0$ тис. грн., або $1270,0 - 1100,0 = 170,0$ тис. грн.)

Крім абсолютних показників зміни регіонального прибутку реалізації продукції, можна обрахувати ще й відносні показники такого впливу цих факторів за певною моделлю системи індексів:

$$\frac{\sum \Pi_1}{\sum \Pi_n} = \frac{\sum \Pi_1}{\sum p_n q_1 - \sum z_1 q_1} \times \frac{\sum p_n q_1 - \sum z_1 q_1}{\sum p_n q_1 - \sum z_n q_1} \times \frac{\sum p_n q_1 - \sum z_n q_1}{\sum \Pi_n \cdot I_q} \times \frac{\sum \Pi_n \cdot I_q}{\sum \Pi_n}$$

$$I_n = I_{n(p)} \times I_{n(z)} \times I_{n(d)} \times I_{n(q)}$$

Підставимо дані Кролевецького району і одержимо:

$$\frac{1270,0}{1100,0} = \frac{1270,0}{9560,0 - 8470,0} \times \frac{9560,0 - 8470,0}{9560,0 - 8310,0} \times \frac{9560,0 - 8310,0}{1100,0 \cdot 1,039} \times \frac{1100,0 \cdot 1,039}{1100,0} =$$

$$\frac{1270,0}{1090,0} \times \frac{1090,0}{1250,0} \times \frac{1250,0}{1143,0} \times \frac{1143,0}{1100,0} = 1,165 \times 0,872 \times 1,093 \times 1,039 = 1,153.$$

Так, загальне збільшення прибутку на 15,3% одержано за рахунок зміни ціни, внаслідок чого його обсяг зріс на 16,5%, змін рівня собівартості реалізованої регіональної продукції, що привело до його зростання на 3,9%.

Проведене дослідження говорить нам про нерівнозначну роль, що грають окремі чинники. Внаслідок зростання собівартості продукції

регіональні підприємства Кролевецького району не додержало відчутну суму прибутку.

Таблиця 3.2.

Вплив факторів, які обумовили
зміну прибутку реалізованої продукції в звітному році

Фактор	Вплив фактору, тис. грн.
Зміна оптових цін	+180,0
Зміна собівартості продукції	-160,0
Зміна асортименту продукції	+107,0
Зміна обсягу продукції	+43,0

Дані таблиці 3.2. показують, що сума прибутку головним чином збільшилась за рахунок оптових цін і асортименту продукції. При чому, загальна сума прибутку склала 170,0 тис. грн.

Проаналізувавши дані таблиці можна відмітити, що прибуток промисловості Кролевецького району в звітному році склав 1270,0 тис. грн., що на 119,9 тис. грн. більше ніж прибуток за попередній період. Прямий вплив на прибуток здійснило зниження собівартості реалізованої продукції. Також вплив на прибуток здійснило зміна асортименту і структури оптових цін. При збільшенні випуску більш рентабельних виробів зміна структури і асортименту веде до збільшення прибутку, а при зменшенні - до зниження.

По підсумках проведеного аналізу, визначились чинники що впливають на зміну прибутку, та перелік конкретних заходів щодо зростання показника, що аналізується:

1. Збільшення обсягу випуску продукції;
2. Скорочення собівартості продукції;
3. Зниження витрат підприємства;
4. Встановлення міцних господарських зв'язків з постачальниками сировини і матеріалів;
5. Систематичний контроль за розподілом сировини, матеріалів і палива;
6. Підвищення продуктивності праці працівників;
7. Підвищення кваліфікації фахівців;
8. Впровадження новітніх технологій;
9. Ефективне використання виробничих потужностей;
10. Створення торгових підприємств по реалізації продукції;
11. Створення маркетингових служб на підприємстві;
12. Залучення додаткових коштів за рахунок інвестицій у виробництво;
13. Реконструкція і модернізація виробництва.

Висновки

Після проведеного дослідження регіональної діяльності підприємств промисловості в Кролевецькому районі за 2016-2020 рр. можна зробити такі висновки:

У 2019 році порівняно з 2018 роком на підприємствах промисловості частка продукції сплачена в грошовій формі виросла на 18,9%, що вплинуло на величину прибутку, обсяг виробництва збільшили 10 підприємств району, що також позитивно вплинуло на регіональний прибуток.

Аналіз рядів динаміки підприємств промисловості свідчить про те, що в 2020р. порівняно з 2016р. прибуток зріс на 440,8 тис. грн., тобто щорічно в середньому прибуток збільшувався на 110,2 тис. грн. Якщо подивитись на темп приросту, то можна побачити, що в 2020р. порівняно з 2019р. прибуток зріс на 10,5%, у 2020р. порівняно з 2016р. прибуток зріс на 53,2%. Абсолютне значення приросту(1%) говорить нам про те, що зростання прибутку на 1% забезпечувало в вартісному вираженні ріст прибутку, що становить 12,700 тис. грн. Якщо подивитись на коефіцієнт росту, то прибуток в промисловості регіону зростав в середньому на 11%.

По підсумках проведеного факторного аналізу, виявили вплив всіх розглянутих факторів на зміну загальної суми прибутку: зміна оптових цін (+180,0 тис. грн.); зміна собівартості продукції (-160,0 тис. грн.); зміна асортименту продукції (+107,0 тис. грн.); зміна обсягу продукції (+43,0 тис. грн.). На промисловість Кролевецького району найбільший вплив на відхилення фактичного рівня рентабельності від запланованого мав фактор зміни цін на товарну продукцію (+0,021 коп/грн.). Однак зміна цього фактору не перебуває у прямій залежності від діяльності підприємств і на їх рівень колективів не може вплинути. Водночас зміна

собівартості на продукцію та її складу - факторів, що залежить від ефективності функціонування регіональних компаній, несприятливо вплинули на рівень рентабельності регіональної продукції, що виявилось у її падінні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Disruptive technologies for green economy formation in conditions of the fourth industrial revolution: the EU experience / I. Dehtyarova etc. // Socio-economic and management concepts: collective monograph / Krupelnyska I., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2021. P. 388-392.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86986>
2. _Karintseva O., Kharchenko M., Boon E.K., ...Melnyk V., Kobzar O.(2021). Environmental determinants of energy-efficient transformation of national economies for sustainable development.. J. International Journal of Global Energy Issues, 2021, 43(2-3), P. 262–274
<https://doi.org/10.1504/IJGEI.2021.115148>
3. _Karintseva O. I., Yevdokymov A. V., Yevdokymova A. V., Kharchenko M. O., Dron V. V. Designing the Information Educational Environment of the Studying Course for the Educational Process Management Using Cloud Services. Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 87-97. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81759>
4. _Kubatko, O. V., Chortok, Y. V., Honcharenko, O. S., Nechyporenko, R. M., & Moskalenko, I. M. (2019). Studying Features of Vehicle Type Selection by Trade and Logistics Enterprise. Mechanism of economic regulation. – 2019. – №3. – С. 73–82. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76448>
5. _Melnyk L., Sommer H., Kubatko O., Rabe M., Fedyna S. (2020). The economic and social drivers of renewable energy development in OECD countries. Problems and Perspectives in Management,18(4), 37-48. doi:10.21511/ppm.18(4).2020.04
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82719>

6. Melnyk L. H., Derykolenko O. M., Mazin Yu. O., Matsenko O. I., Piven V. S. Modern Trends in the Development of Renewable Energy: the Experience of the EU and Leading Countries of the World // Механізм регулювання економіки. 2020. № 3. С. 117-133. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81810>
7. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Kubatko, O., Karintseva, O., & Derykolenko, A. (2019). Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 22-30. doi: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85476>
8. Melnyk, L., Dehtyarova, I., Karintseva, O., Kubatko, O. Information factors in economic systems and business during transition to digital economy/Selected Aspects of Digital Society Development. Monograph 45. Edited by Tetyana Nestorenko and Aleksander Ostenda, Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021. P. 173-178 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87135>
9. Melnyk, L., Matsenko, O., Dehtyarova, I. & Derykolenko, O. (2019). The formation of the digital society: social and humanitarian aspects. *Digital economy and digital society*. T. Nestorenko & M. Wierzbik-Strońska (Ed.). Katowice: Katowice School of Technology. [in Ukrainian]. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74570>
10. Melnyk L.G., Kubatko O. (2017) The impact of green-innovations on environmental quality and energy resource consumption. *International economic relations and sustainable development : monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics T. Kurbatova. – Ruda Śląska :Drukarnia i Studio GraficzneOmnidiumю 272 p. ISBN 978-83-61429-11-1*
11. The effects of the management of natural energy resources in the European Union / V. Voronenko, B. Kovalov, D. Horobchenko, P. Hrycenko // *Journal of Environmental Management and Tourism*. – Craiova: ASERS

Publishing, 2017. – Vol. 8, Issue Number 7(23), P. 1410-1419. Available at:
<https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1777>

12. Tu Yu-Xia, Kubatko O., Karintseva O., Piven V. (2021) Decarbonisation drivers and climate change concerns of developed economies. *International Journal of Environment and Pollution*. 2021. 69 (1-2), 112-129

13. Veklych O., Karintseva O., Yevdokymov A., Guillamon-Saorin E.(2020). Compensation mechanism for damage from ecosystem services deterioration: Constitutive characteristic. *J. International Journal of Global Environmental Issues*, 19(1-3), P. 129–142
<https://doi.org/10.1504/IJGENVI.2020.114869>

14. Василенко, Валентин Олександрович Стратегічне управління: Навчальний посібник - К.: ЦУЛ, 2013. 396 с.

15. Віноградська А.М. Основи підприємництва: Навчальний посібник, 2-е видання. - К.: Кондор, 2015. 544 с.

16. Володькина М.В. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник. - К.: Знання - Прес, 2012. 149 с.

17. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2015. 360 с.

18. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посіб. / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погрішук. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.

19. Дайновский Ю.А., Корягіна С.В. Фінансовий аналіз життєвого циклу підприємства// *Фінанси України*. 2013. №10. С. 66-75.

20. Дикань В.Л. Стратегічне управління: навч. посіб. / В.Л. Дикань, В.О. Зубенко, О. В. Маковоз, [та ін.]. – К.: ЦУЛ, 2013. 272 с.

21. Дикань Н.В. Менеджмент: навч. посіб. / Н.В. Дикань, І.І. Борисенко. К.: Знання, 2008. 389 с.

22. Добровольський В. М. Звітність підприємств: Навчально-методичний посібник - К.: КНЕУ. 2011. 195 с.

23. Дяченко А. В., Карінцева О. І., Тарасенко С. В., Харченко М. О., Мазін Ю. О., Кисельова К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 19-37. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86419>
24. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>
25. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>
26. Економіка енергетики : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, І. М. Сотник. – Суми: Університетська книга, 2015. – 378 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/45315>
27. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. - 864 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80106>
28. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Фалько, К. С. Практичні засади підвищення ефективності логістичної діяльності сучасного підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 127–136. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-14 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86223>
29. Карінцева О.І., Дегтярьова І. Б., Харченко М.О., Долгошеєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22 https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf

30. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>
31. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2018. 152 с.
32. Кудряшов В.П. / Фінанси: Навч. посіб.- Херсон: Олді-плюс.- 2012. 01352 с.
33. Люкшинов А.Н. Стратегический менеджмент: учеб. пособие. – М.: ЮНИТИ, 2010. 375 с.
34. Манів З.О., Луцький І.М. “Економіка підприємства”: Навч.посіб.- К.: Знання, 2014.580 с.
35. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>
36. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов’єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI:
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>
37. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев’янку, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96), 7-13.
38. Мельник Л. Г., Карінцева О. І. (2021) Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>

39. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>
40. Менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. Щокіна Г.В., Головатого М.Ф., Антонюка О.В., Сладкевича В.П. К.: МАУП, 2017. 816 с.
41. Новиков Б. В., Синіок Г. Ф., Круш П. В. Основи адміністративного менеджменту: Навч. посіб. - К.: «Центр навчальної літератури», 2014. 560 с.
42. Оберемчук В. Ф. Стратегія підприємства : короткий курс лекцій / В. Ф. Оберемчук. – К. : МАУП, 2010. 128 с.
43. Опарін В. М. Фінанси: Навч. посіб.-- К.: Вид-во КНЕУ, 2019. 216 с.
44. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
45. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством. Х.: Основа, 2019. 620 с.
46. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навч. посіб. - 2ге вид., доповн. Л.: Новий світ 2013. 272 с.
47. Робінс, Стефан П., Де Ченцо, Девид А., Основи менеджменту. - К.: Видавництво Соломіє Павличко «Основи», 2012. 671 с.
48. Сладкевич В. П. Стратегічний менеджмент організацій : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2018. 496 с.
49. Сотник І.М. (2016) Мотиваційні механізми дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки : монографія / за заг.

ред. доктора екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2016. – 368 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80197>

50. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська, Ю. М. Ратушний. – К.: КНЕУ, 2011. 232 с.

51. Экономика и бизнес: учебник / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, д.э.н., доц. А. И. Каринцевой. – Сумы : Университетская книга, 2018. – 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80201>

52. Экономика развития: учебное пособие / под ред. д.-ра екон. наук, проф. Л. Г. Мельника, канд. екон. наук А. Вик. Кубатко. Сумы : «Университетская книга», 2017. 352 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80184>